

שיעור הלכתי שבועי מפי מורנו ורבנו

הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א

מו"צ ומחבר סדרת הספרים "בהלכה ובאגדה"

השיעור בימי ראשון בשעה 18:00

בבית המדרש "חזון עובדיה" דימונה

ותתענג בדשן

"ותתענג בדשן נפשכם, חטו אִזְנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי, שְׁמַעְנוּ וְנִהְיִי נִפְשֵׁיכֶם" (וישעיה נה ב)

גליון 236

בענין גיוס בחורי הישיבות - ג מסרים הכרחיים לבית ישראל

עבודות עם גברים, ולא לקלפי בבחירות. "וְקוֹי ה' יַחְלִיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֶבֶר כְּנָשִׁים". תלמידי חכמים פטורים מהוצאות שמירת העיר. מי הם "נטורי קרתא"? ומי הם "חרובי קרתא"? בלימוד ברצף, מרגישים את מתיקות וערבות טוב התורה. על מה מרן אמר לנו: "אני מתחנן אליכם"? מה אמר מרן בחודש אלול לפני 30 שנה? "יַעֲזֹב רֶשֶׁע דְּרָפוֹ, וְאִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְיָשֵׁב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ, וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יִרְפָּה לְסֻלּוֹחַ". על מי נאמר: "כָּל בְּאִיָּה לֹא יִשׁוּבוֹן, וְלֹא יִשְׁיִגוּ אַרְחוֹת חַיִּים"? סכנה רוחנית עצומה. דרך ברייתו של אדם להיות נמשך אחר רעיו. לחזק ולכבד את בחורי הישיבות.

שבח והודיה להשם יתברך על החזרה לישיבות הקדושות

א. נפתח בשבח והודיה להשם יתברך על היום הגדול הזה ראש חודש אלול, שבו שבים הבחורים היקרים המסולאים בפז לישיבות הקדושות,

גברים, וממילא הן מתרגלות גם לדבר עם הנהגה, ובקלות אפשר למשוך אותן לכאן ולכאן, רחמנא ליצלן, אז איך אתם עושים דברים כאלו, מחר מחורתיים אם חלילה יהיו בעיות בבית שלהם, השם ירחם ויציל, בית הדין יפסקו שהבעל חייב במזונות, והיא ידה על העליונה כל הכסף אצלה, ומה הוא יעשה, הרי הוא לומד בכולל, הוא בקושי מביא כמה גרושים? יום יום אני לוקח עובדות, פעם מהרס [רמת שלמה], פעם מרמות, פעם מהר נוף, פעם מפסגת זאב. העיקר שהבעל ישב בכולל? ואם חלילה הבית יתפרק, מי יבכה אחר כך? בקיצור, הוא טען טענות כואבות מאוד, שראיתי שבאמת מכורח עבודתו הוא חווה את הדברים לצערנו הרב יום יום מקרוב, ומבין היטב היטב את הסכנה שיש בדבר. וככה בכל הנסיעה, אלו היו שאלותיו, טענותיו וקושיותיו. האמת שמתחילה ניסיתי קצת לסנגר, אך לא צלח, כי הוא דיבר עוד ועוד דברים קשים ביותר שקשה אפילו לכתוב אותם.

אחי ורעי היקרים, לצערנו הרב, הדברים כואבים עד מאוד, וכבר דברנו על זה בעבר (עיין סוף גיליון 33), שברור שגם אם כבר הוחלט בין בני הזוג שהאשה תעבוד, אבל אם יש בבעל לחלופית של יראת שמים, ואכפת לו מנפשות ביתו, חייב להרחיק את אשתו בתכלית הריחוק מכל מיני עבודות הייטק, אינטרנט פרוץ, מקומות עם קבלת קהל מתמשך וכו', וכו', כי רבות בנות התקלקלו וירדו ביראת שמים עד שאול תחתית, בתים שלמים נהרסו בעוונות, אלו עבודות שמחריבות את הבית. ועל עבודות כאלו וכיוצא בהן, נאמר (משלי כד): "וְעֵתָה בְּנִים שָׁמְעוּ לִי וְהִקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִי. אֲלֵי יֵשֶׁת אֶל דְּרָכֶיהָ לִפְנֵי, אֵל תַּתַּע בְּנִיתוֹתֶיהָ. כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה, וְעַצְמִים כָּל הֲרָגָה. דְּרָכֶיךָ שְׂאוֹל בֵּיתָה יִרְדּוּת אֶל חֲדָרֵי מוֹת".

צא וראה מה כתב מרן בחזון עובדיה (ארבע תעניות עמוד רט), שאף על פי שמרן השלחן ערוך (סימן תקנא סעיף ז) כתב, שלא לתפור בגדים חדשים בימים שאחר ראש חודש אב, מכל מקום נערות שלומדות תפירה, רשאיות להמשיך בסדר לימודן, כי לימודן נחשב כעורך מצוה, שעל ידי שלומדות עתה אומנות התפירה, אזי כשיינשאו לבעליהן, יוכלו לעזור לפרנסת בתיהן בכבוד בתוך בתיהן, ולקיים בעצמן "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה" (תהלים מה ד), ולא יצטרכו לעבוד בחוצות. וכן נאמר בפרק "אשת חיל" (משלי לא): "מְרַבִּים [מצעים נאים] עֲשֻׂתָהּ לָהּ, שֶׁשׁ וְאֶרְגָּמָן לְבוּשָׁה... סְדִין עֲשֻׂתָהּ וְתַמְכֹּר". ושכן פסקו הגר"ז אורבך בהליכות

למי מרן זצ"ל אמר: תעמוד, כדי שכולם יכירו אותך. הנהגה מונית טען טענות כואבות מאוד!!! ישנן עבודות שהן חורבן הבית. על מי כתב מרן זצ"ל "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה"? כללי צניעות וזהירות במקום העבודה. "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רִשְׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חֲטָאִים לֹא עָמַד, וּבְמִשְׁכָּב לֹא יָשָׁב". "מִשָּׁל מְקֻשֵּׁב עַל דְּבַר שָׁקֶר, כָּל מִשְׁרָתוֹ רִשְׁעִים". רבנו בחיי: אחד המבחנים לאדם ברמת הבטחון, באיזו עבודה הוא עובד. מי הן הנשים הצדקניות שבזכותן נגאל? סיפור מבעלת המעשה. כל משפחה שיראת השמים היא המוטו שלהם, לא ישלחו את נשותיהן ובנותיהן לעבוד

¹ סיפרתי לכם בשיעור הקודם שבימים האחרונים שהיתי בירושלים וזיכה אותי השם יתברך למסור כמה שיעורים בכמה מסגרות לימוד "בין הזמנים" לבחורים ואברכים יקרים שעליהם גאווה, והנה באחד המקומות הוזמנתי לשכונת "רמות" בבית מדרש "השם רעי" על שם מרן זיע"א. [הקים אותו ידידנו הדגול יקח רוח איש תבונה ר' שלום סעדון הי"ו, שזכה להיות ממקורביו הגדולים והוותיקים של מרן, וגם חיבר ספר מיוחד על מרן "מלך שהשלום שלו", זכרה השם לו לטובה. ואגב אספר לכם סיפור מעניין, לפני כ-35 שנה כשמרן זיע"א ראה את מצוקת האברכים היקרים שלא יכולים לקנות בשר, כי מחיר הבשר החלק היה יקר מאוד, 40 שקל לק"ג בשר הכי פשוט, לא ראש ולא זנב, אז מרן הגה את הרעיון לארגן שחיתות בחוץ לארץ ולייבא משם לארץ, ואז היה הבשר הרבה יותר זול, כי שם יש שפע יותר, וגם המרעה הרבה יותר נקי, ולכן יש סיכוי יותר גבוה לבשר חלק, וגם לא מהססים להחמיר כל כך, כי בכל ספק שהוא, מעבירים בקלות את הבשר הבעייתי לגויים. ואז מרן היה מוסר שיעורים מיוחדים לבני תורה כל איזו תקופה במקום אחר, דרך ארגון אב"ת = איגוד בני תורה, שהקים תחנה הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א. באחת הפעמים שהתקיים השיעור בישיבת "פורת יוסף" תכנן, בסוף השיעור, מרן אמר שעכשיו אנחנו מקימים שחיתת בחוץ לארץ כדי שיהיה הבשר זול, וכל ק"ג ימכר 18 שקל, כדי שגם אברכים יוכלו לקנות, והאחראי על זה יהיה ר' שלום סעדון. הוא היה יושב בין הציבור, ואמר לו מרן, תעמוד, שכולם יראו ויכירו אותך, והוא עמד דום כצוואת מרן. אשרי חלקו ומה נעים גורלו.]

בקיצור, הזמינו לי נהג מונית שיביא אותי לשיעור, הנהג לא היה דתי אבל מסורתי, מניח תפילין, שומר שבת וכו'. והנה הוא פנה אלי בשאלה כואבת עד מאוד: תגיד לי כבוד הרב, איך אתם מרשים לנשים שלהם ללכת לעבוד במשרדים עם קבלת קהל של גברים, למשל, אשה עובדת "יועצת משכנתאות", הרי באים גברים על ימין ועל שמאל, וקובעים פגישות ושואלים ומתייעצים לא פעם ולא פעמיים, והלאו "נשים דעתן קלה"? (שבת לג ע"ב) ויותר מזה הוא אומר לי, אני נהג מונית, יום יום אני לוקח נשים משכונות חרדיות למשרד הפנים, למשרד האוצר, ולכל מיני משרדים, והעיקר אתם אומרים שכל מה שהן עובדות כדי שהן תקבלנה משכורות שמנות, ואז הבעל ישב וילמד תורה בכולל. הוא אומר לי, וכי אתה חושב שהנשים הללו יושבות בשקט ולא מדברות כלום עם הנהג, הלא הן כבר רגילות לדבר עם

ומתחילים בסייעתא דשמיא את זמן "אלול" ללמוד את תורתנו הקדושה בחשק ובשמחה, שעות על גבי שעות ברצף, לאחר שהחליפו כוחות מחודשים, לקיים מה שנאמר (ישעיה מ"א): "וְקִוְיָ ה' יְחַלִּיפוּ כֹחַ, יַעֲלוּ אֶבְרָ כְּנָשִׁים", ופירש הרד"ק בשם רבנו סעדיה גאון, שהטביע הקדוש ברוך הוא דבר פלא פלאות בנשר שהוא מלך העופות, שאחת לעשר שנים הוא עף גבוה מאוד מאוד על פני רקיע השמים, עד שהוא מתקרב לחום השמש, ומרוב החום הוא מפיל את עצמו לים, ואז נמרטים נוצותיו, ולאחר מכן הוא מתחדש ומקבל כוחות כימי צעירותו, ושוב הוא עף גבוה מעל גבוה. עי"ש. אם כן כמו הנשר שלאחר שהוא התחדש, הוא חוזר שוב לעוף בשמים מעל

שלמה, הגאון רבי מנשה קליין בשו"ת משנה הלכות ועוד. עי"ש. זו עבודה שנחשבת מצוה, כי המטרה שהאשה תישאר בבית ולא תצא לחוצות קריה.

אחים יקרים, חלילה לנו לטמון את ראשנו בחול, ולומר אצלי זה לא יקרה. לצערנו הרב, כיום, נשים ובנות רבות עוסקות לפרנסתן בעבודה עם אנשים. במסגרת תפקידן הן מקבלות הוראות ממעסיק הנמצא במקום, ומשרתות את קהל הלקוחות. העיסוק הקבוע והרצוף עם המעסיק, והקשר הישיר והתמידי עם הקהל, עלולים לבטל אצל העובדת את הרגישות הטבעית שברא השם יתברך בכל אשה, להימנע מציירת קירבה עם אנשים זרים. בנוסף לכך, כדי להצליח בעבודתה, רוצה העובדת למצוא חן בעיני המעסיק ובעיני הקהל. רצון זה, עלול להביאה להתהדרות בלבוש, לשיחה יתירה עם המעסיק או הלקוחות, בצורה נעימה וחביבה. הנהגה זו **יצירת מצב מסוכן העלול לגרום למכשולים רבים, וצרות רבות נגרמו בגין קלות ראש בעניינים אלו**. עובדות אלו מחייבות את העובדת לנהוג זהירות כפולה ומכופלת בלבושה ובשיחתה. עליה לבצע את עבודתה בשלימות ובצורה הוגנת, אולם באיפוק ובשמירה על מרחק. שיחתה עם המעסיק צריכה להיות עניינית ומכובדת, אך לא בצורה אישית. פנייתה אל קהל הלקוחות, צריכה להיות אדיבה, אך לא לבבית. **עליה לזכור, שעיסוקה עם אנשים, נגרם ככורח השעה, ועבודה זו הותרה בשעת הדחק, אך רק כשהיא מתבצעת מתוך הקפדה מיוחדת על הלבוש והנהגה**.

כמובן, שראשית כל זאת, עליה להקפיד על מקום עבודה הגון. דוד המלך אומר בפסוק הראשון בתהילים: "אֶשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בְּעֵצַת רָשָׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חָסָאִים לֹא עָמָד, וּבְמוֹשֵׁב לִצִּים לֹא יָשָׁב". האבן עזרא מסביר, כי הפסוק הולך בהדרגה מהקל אל הכבד: הליכה, עמידה, ישיבה. הבא במגע עם הרע תוך כדי הליכה - ינזק, שהרי כל ראייה או שמיעה, אף אקראיים וחד פעמיים, משאירים רושם. ואולם מי שעומד ומתעכב במקום רע, בוודאי ינזק הרבה יותר. אבל הנזק החמור ביותר מגיע כאשר אדם יושב במקום רע. בשעת ישיבה, האדם נינוח ופתוח מאוד להשפעת האווירה הסובבת אותו. ולעניינינו, אמנם תמיד ישנם ניסיונות בענייני צניעות: גם בהליכה פשוטה ברחוב יש חשש לתקלות, חלילה. כל שכן כשעומדים ומתעכבים במקומות לא הוגנים. אבל כשאדם קובע את מקום ישיבתו ועובד במקום מקולקל ובלתי מוסרי, כאן הנזק הוא בלתי יסוער.

לכן מחובתן של כל אותן העובדות במקומות הנ"ל, לבדוק ולבחון היטב את מקום העבודה, אם הוא ראוי והגון כהלכה: א. יש לבדוק את טיב האנשים שבהם היא נתקלת, שכן בחברת אנשים בלתי הוגנים ונעדרי מוסר הצניעות, אף כשהיא תשתדל לשמור על עצמה כראוי, הללו מבחינתם לא יראו זאת בעין יפה, וינסו לפתח שיחות וליצור אווירה "דידונית". המצב המזיק ביותר הוא כאשר המעביד עצמו משולל מוסר יהודי. שלמה המלך קבע: "מִשָּׁל מְקִשֵּׁב עַל דָּבָר שָׁקֶר, כָּל מִשְׁרָתִי רָשָׁעִים" (משלי כ"ט). כלומר: כאשר אדם משרת אצל אדון רכלן הנהנה לשמוע רכילות ושקרים, בסופו של דבר הוא עצמו יתפוך להולך רכיל, משום שרק כך יוכל למצוא חן בעיני מעבידו (רלב"ג). כך העובדת אצל מעסיק הנוהג בקלות ראש בענייני צניעות, כדיבורים מיותרים וכדומה, בוודאי תחוש כלפיו מחויבות ורצון למצוא חן, ומתוך כך חלילה תתחיל אף היא להקל ראש בענייני הצניעות. ב. גם כשאין שם גברים כלל, יש לדאוג לאווירה מתאימה והגונה. למשל: אשה העובדת במשרד שהיא שוהה בו שעות רבות באופן יומימי בחברת נשים שאין להן ערכים נכונים, הדבר מחלחל ומשפיע, ומוריד ביראת שמים ואהבת התורה, ופעמים שהשפעתם עליה באופן הרסני ביותר. ודי למבין. ג. צריכה לנהוג זהירות רבה בבחירת לבושה, שיהיה צנוע ביותר, ותמנע במיוחד בתכשיטים ובהתקשטות. ד. בשיחה עם אנשים, תשוחח עימם בצורה עניינית ומקוצרת, כפי הנצרך למילוי עבודתה ולא יותר. ה. מפעם לפעם עליה לבדוק אם חל שינוי בהתנהגותה ובלבושה, כי כך דרכו של היצר, היום אומר לו כן, ומחר אומר לו כן, עד שאומר לו לך לגהימ... אם האוירה במקום הורמת להחליף את הבגדים לבגדים יותר, או צנועים פחות, אולי היא כי מקום עבודה זה פסול וצריך לעזוב. כמדין אם יש במקום העבודה עובד שאינו שומר על גדר הצניעות בין העובדים, בדיבור לא נקי, או בהנהגה לא צנועה, חובה לעזוב עבודה זו, ולהתחזק באמונה ובטחון בהשם יתברך שהפרנסה היא מן השמים.

וכבר כתב רבנו בחיי ב"חובות הלבבות" שאחד המבחנים לאדם לבדוק את עצמו במידת הבטחון, באיזו עבודה הוא בחר לעבוד, אם הוא עובד בעבודה שמחלישה אותו מעבודת השם, למשל, איש שעקב העבודה לא יכול לקבוע עיתים לתורה או לא יכול להתפלל כהוגן, וכל כיוצא בזה, הרי זה מראה שבטחונו בקדוש ברוך הוא לקוי, כי אם היה מאמין בבוא העולם שהוא זן ומפרנס לכל, וכי יעלה על הדעת שעל ידי שיתאמץ לעבוד יותר ויוריד מהחייבים שלו ברוחניות, אז הקדוש ברוך הוא יעשיר אותו יותר?! וכמו כן, אשה שעובדת בעבודה שמורידה אותה ביראת שמים, מי התיר לה ליהאר במקום כזה, ובפרט שהפגעים בעניינים של קדושה, מרגיזים את הקדוש ברוך הוא יותר משאר דברים, כמו שאפילו בלעם הרשע אמר (סנהדרין ק"ו ע"א): אלוקיהם של אלו שונא זימה הוא.

כל העופות, כך בני הישיבות לאחר שנחו מעט וחיידשו כוחות מחודשים ורעננים, עכשיו בעזרת השם יתברך ימשיכו להתעלות בתורה וביראת שמים טהורה למעלה למעלה גבוה מעל גבוה. נמצא אפוא שכמה נחת רוח תהיה לקדוש ברוך הוא, ישתבח שמו ויתעלה כסא הדרו, שכביכול ממתין אימתי יחזור לישיבות הקדושות לעסוק בתורה הקדושה הנחמדה מזהב ומפז ומתוקה מדבש ונופת צופים, תורה שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו השתעשע בה 974 דורות קודם בריאת העולם, תורה שבה הקדוש ברוך הוא ברא את העולם, ועם כל המעלות הנשגבות שלה, נתן לנו אותה ללמוד אותה ולהעמיק בה ולהשתעשע בה, אז כמה אנחנו צריכים לשמוח

אשרי הבעלים הנותנים דעתם על דברים אלו, לבחון היטב היטב את מקום העבודה של נשותיהם שחלילה לא תצא שום תקלה, ואחריתה מי יסורנה. ואשרי אותן נשים צדקניות הדוחות ועוזבות מקום עבודה פסול, אין ספק שמקיימות בכך מצוות (דברים ה'): "וְאִהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל לְבָבְךָ וְכָל נַפְשְׁךָ וְכָל מֹאדְךָ" - "בכל ממונך" (ברכות נד ע"א), ובוודאי שישלם להן הקדוש ברוך הוא שכרן כפלי כפליים, ויתן להם מידו המלאה והרחבה העשירה והפתוחה, וישפיע עליהן שפע ברכה והצלחה רוחני וגשמי. וכבר אמר שלמה בחכמתו (שיר השירים ח'): "מִיָּמִים רַבִּים לֹא יִכְלֹו לְכַבֹּת אֶת הָאֶהָבָה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטֹפוּ. אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאֶהָבָה, בִּזְזָו וְבוֹזֹו לוֹ". עם ישראל אינו מוכר את אהבתו ונאמנותו לבואר העולם - תמורת כל הון שבעולם. אין ספק שעל נשים כאלו וכיוצא בהן, התכוונו חז"ל באומרו (ילקוט שמעוני רות א' תר), "אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור, שנאמר (תהלים א): "זָכַר חֲסֵדוֹ וְאֶמְנוֹתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל", לבני ישראל אין כתיב כאן, אלא לבית ישראל".

והנה ראו זה פלא, ממש השגחה פרטית וסייעתא דשמיא מעל המשוער, בדיוק היום ממש בבוקר התגלגל לידי עלון מחזק בעניינים אלו, והובא שם סיפור מכלי ראשון שמספרת בעלת המעשה, ואקרא לכם אותו: אני עובדת במקצועי כמתכנתת מחשבים. במסגרת עבודתי אני בונה פרויקטים שונים, אשר הכנתם נמשכת תקופה, עד להשלמתם בהצלחה בסייעתא דשמיא. לאחרונה ניתנה לי משימה מסוימת, אשר עבדתי עליה במשך חודש וחצי. במהלך הכנת הפרויקט נדרשתי להיות בקשר רציף בכתב במייל עם אחד מהאחראים, כדי לקבל הדרכה מדויקת בכל התהליך. השתדלתי מאוד לשמור על תקשורת עניינית, כנדרש בהלכה, ולשאול רק את מה שנדרש בפועל לצורך העבודה. והנה לאחר ימים של עמל, הפרויקט היה מוכן. נהניתי להתבונן ולראות איך הכל יצא יפה ומוצלח כל כך. במחשבה ראשונה, רציתי לשלוח תמונה לאותו אחראי, כדי שיוכל גם הוא לראות את התוצאה המוצלחת. עמדתי כבר לשלוח את התמונה, כאשר נזכרתי במחזה שהייתי עדה לו לפני זמן קצר: עברתי ליד עמדת העבודה של אחת מחברותיי לצוות. ראיתי כיצד האחראי שמעליה כתב לה מחמאות, והיא הגיבה עליהן באופן ידידותי. הרגשתי שאין זו התקשורת הנכונה והראויה על פי ההלכה. והנה עכשיו גם אני עומדת בפני ניסיון דומה... הלא כאשר הוא יראה את הפרויקט המושקע, הוא בוודאי יגיב ויתכונן לי כתגובה מחמאות על עבודתי המצוינת. עתה הבנתי, כי מציאות שכזאת בוודאי עוברת את הגבול הנדרש. לזה, שאני לא אתן לעבור את הגבול הזה. לא אגרום למצב כזה שבו אקבל מחמאות מאדם זה. לא שלחתי את תמונת הפרויקט, ותחת זאת התפללתי להשם יתברך וביקשתי שאזכה לראות נחת מילדי. וביקשתי גם שזכות הצניעות והקדושה תעמוד לי לראות ברכה בפרנסתנו. ליבי היה מלא בסיפוק ובשמחה, על שזכיתי לעמוד בניסיון. והנה, באותו יום, לאחר סיום העבודה, נסעתי ברכבת לביתי. הרכבת הייתה מלאה בנוסעים מכל גווי האוכלוסייה, וביניהן גם נשים חרדיות השבות לביתן לאחר יום עבודה עמוס. לפתע נגישה אלי אשה, ושאלה: "סליחה, אולי את אשת אברך?" "כן, בוודאי" עניתי בפשטות. "חיפשתי בכל הרכבת אשת אברך, את היית נראית לי הכי מתאימה מכולן. אני מחפשת אשה שבעלה יושב ולומד תורה, שאוכל לתת לה את המעשרות שלי..." היא נתנה לי סכום כסף וכבד, וגם נתנה את השם שלה לתפילה. הרגשתי שהשם שלח לי מחמאה, 'את אשת אברך', כלומר, 'את מתנהגת כמו אשת אברך', שגם כשהדרך עמומה ומעורפלת, והניסיונות כה מתעתעים, זכית לבחור בדרך התורה, לבחור בחיים! ע"כ.

ואמנם ברור, שכל מה שדברנו עד עתה, אין זה חלילה לתת שום איזו הוראה שהיא לעבוד במקומות אלו לכתחילה, כי אין ספק שהנכון ביותר כמו שכתב מרן זיע"א לעיל, שאם יש צורך שהאשה תעזור בהכנסה לבית, שתבחר עבודות נקיות וקלות בתוך הבית ללא שום חשש מכשול ותקלה חס ושלום, כמו: תפירה, הדרכת כלות, מטפלת וכדומה, או מורה בבית הספר לבנות שתחזיר בהן אמונה, יראת שמים טהורה, קדושה וצניעות. כדרכן של נשים רבות יראות שמים המוצאות את עצמן בעבודות אלו. צא וראה שכל משפחה שיראת השמים היא המוטו שלהם ושומרים על עצמן כיאות, הם לא ישלחו את נשותיהן ובנותיהן לעבוד במקומות עם גברים וכו'. וכמו כן הם לא ישלחו את הנשים והבנות שלהם לעבוד בקלפי בבחירות להיות משקיפים או יושב ראש קלפי וכל כיוצא בזה, אף שיש שם כסף מפתה להרוויח טוב בכמה שעות. אין ספק שגם מי שלא ידע בעבר ולא נתן דעתו על הדברים הללו, עכשיו שיחילט בדעתו לחזור בו מדעותיו ומחשבותיו הטעות, בעזרת השם יתברך, יתקיים בו מאמר חז"ל (שבת קד ע"א), "הבא להיטרה, מסייעים בידו", ו"בדרך שאדם רוצה לילך, מוליכים אותו" (מכות י"ב ע"ב), וכבר אמר שלמה המלך החכם מכל האדם (קהלת ט"א): "וְגַם לֹא לְחֻקִּים לָחֵם, וְגַם לֹא לְנִגְנֵים עֶשֶׂר". "שְׁמַע חֶכֶם וְיוֹסֵף לָחֵם" (משלי א'ה), ואומר (שם כ"ה): "וְלִמְלָכִים יִנָּעַם, וְעֲלֵיהֶם תִּבְּאוּ בְרַכַּת טוֹב", ואשרי המדבר על אוזן שומעת.

² בדרך אגב, צריך לשים לב שכתוב "קו"י" ולא "קו"י", דהיינו שהצירוף ב"י ולא ב"ו-י.

ולנצל את המתנה הענקית הזאת ולהשקיע בה את מיטב יכולתנו ביתר שאת וביתר עוז, בשמחה ובחשק גדול, וכבר אמרו בגמרא מסכת ברכות (ב"ב ע"ג), דברי תורה צריכים חיזוק, ופירש רש"י, שיתחזק בהם האדם תמיד בכל כוחו. אז בואו נדבר כמה דברי חיזוק במעלות עסק התורה, שהיא ורק היא, היחידה והמיוחדת שמחזיקה את העולם ומגינה ושומרת עלינו מכל אויבינו ושונאינו ומכל מבקשי רעתנו.

תלמידי חכמים פטורים מהוצאות שמירת העיר

ב. במשנה מסכת בבא בתרא (ז ע"ב) מבואר, שכופים בני העיר זה את זה לבנות חומה לעיר לשמירה. ואומרת הגמרא שרבי יהודה נשיאה [האמורא, נכדו של רבי יהודה הנשיא התנא מחבר המשניות] פסק, שמטילים את דמי ההוצאות של בניית החומה על כל תושבי העיר, גם על תלמידי החכמים שבהם. אבל ריש לקיש חלק עליו, שכיון שתלמידי חכמים לא צריכים שמירה, לכן אין לחייב אותם בהוצאות חומת העיר, שנאמר (תהלים קלט יח): "אֶסְפְּרָם, מִחוּל יִרְבּוֹן", ולמי הכוונה 'אספרם'? אם נאמר לצדיקים, כי בפסוק הקודם מדובר על הצדיקים, שנאמר: "וְלִי מֶה יִקְרֶה רַעֲיָה אֵל, מֶה עֲצָמוֹ רָאשֵׁיהֶם", אם כן, איך יתכן שהצדיקים מחול ירבונו, וכי הם כל כך רבים יותר מגרגירי החול? והרי כל עם ישראל הם רק כחול, שנאמר (בראשית כב ז): "כִּי בָרַךְ אֶבְרָהָם וְהָרְבָה אֲרֻכָּה אֶת זָרְעוֹ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שִׁפְתֵי הַיָּם", אם כן לא יתכן שהצדיקים עצמם יהיו רבים מהחול? אלא כוונת הפסוק "אֶסְפְּרָם, מִחוּל יִרְבּוֹן", אספרם למעשיהם של צדיקים, שכל כך מעשיהם רבים עד שהם יותר מהחול. נמצא שמעשיהם של צדיקים נמשלו לחול. ומעתה יש ללמוד קל וחומר, ומה חול שהוא מועט ממעשיהם של צדיקים, בכל זאת בכוחו להיות מגן וחומה לים ולתת לו גבול שלא ימשיך הלאה לשטוף את העולם³, אם כן מעשיהם של צדיקים שהם מרובים מהחול, לא כל שכן שבכוחם להיות מגן וחומה עליהם. ומכאן למד ריש לקיש שתלמידי חכמים לא צריכים שמירה. וגם רבי יוחנן הסכים אתו אלא שהוא למד כן מפסוק אחר (שיר השירים ח י): "אֲנִי חֹמֶה וְנֶשֶׁדִּי כַּמְגָדְלוֹת", אני חומה זו תורה שמגינה על לומדיה כחומה שמגינה על העיר, 'זשדי כמגדלות' אלו תלמידי חכמים, ופירש רש"י (פסחים טז ע"א), שתלמידי חכמים הם המיניקים לאחרים שמלמדים אותם תורה, ולכן הם כמגדלי שמירה שמגינים על הדור, שעל ידי התורה שהם מיניקים ומשפיעים לאחרים, הם מגינים על הדור. ומכאן שתלמידי חכמים אינם צריכים להשתתף בהוצאות בניית החומה. וכן פסק הרמב"ם (הלכות שכנים פרק א הלכה ה, ו): כל הדר בעיר י"ב חודש או שקנה בה בית דירה, נותן עם בני העיר בכל הדברים הצריכים לתיקון החומה והדלתות ושכר הפרשים השומרים את המדינה, וכל כיוצא בדברים אלו ששומרים את העיר. כל הדברים שצריכים לשמירת העיר לוקחים מכל אנשי העיר ואפילו מן היתומים חוץ מתלמידי חכמים, שאין תלמידי חכמים צריכים שמירה שהתורה שומרתם. ע"ש. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (חושן משפט סימן קסג סעיף ד, יורה דעה סימן רמג סעיף ב).⁴

מי הם "נטורי קרתא"? ומי הם "חרובי קרתא"?

ג. עוד מסופר בתלמוד ירושלמי (מסכת חגיגה פרק א הלכה ז) שרבי יהודה הנשיא שלח את רבי חייא ורבי אסי ורבי אמי לעבור בעיירות שבארץ ישראל לבדוק את השטח, מה קורה עם מלמדי התינוקות שמלמדים מקרא ומשנה. באחד המקומות שנכנסו, לא מצאו לא מלמד מקרא ולא מלמד משנה. אמרו להם, תביאו לנו "נטורי קרתא" - שומרי העיר, הביאו להם

"סנטורי קרתא" - אלו החיילים שעומדים על המשמר בשערי העיר. אמרו להם החכמים, אלו נטורי קרתא?! אינם אלא "חרובי קרתא" - מחריבי העיר. שאלו אותם בני העיר, אז מי הם "נטורי קרתא"? ענו להם חכמים, אלו המלמדים תורה את העם, שנאמר (תהילים קכז א): "אִם ה' לֹא יִשְׁמֵר עִיר, שָׁוָא שִׁקְדָּ שׁוֹמֵר", והיינו שבזכות התורה שהם לומדים ומלמדים, השם יתברך שומר עלינו, נמצא שלא העומדים על המשמר בשערי העיר שומרים עלינו, אלא התורה היא ורק היא ששומרת עלינו. (עיין קרבן העדה שם)

רק הקדוש ברוך הוא שומר עלינו בזכות התורה

ד. כיוצא בזה נאמר בתורה: "אִם בָּחֲקֵתִי תִלְכּוּ..." [שתהיו עמלים בתורה. (רש"י)], ומה התורה מבטיחה? "וְנִתְּתִי שָׁלוֹם בְּאַרְצְךָ, וְשָׁכַבְתָּם וְאֵין מַחֲרִיד, וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רְעָה מִן הָאָרֶץ, וְחֹרֵב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם. וְרִדְפְתֶּם אֶת אֲיִבֵיכֶם וְנִפְלּוּ לְפָנֵיכֶם לְחֹרֵב. וְרִדְפוּ מִכֶּם חֲמֹשֶׁה מֵאָה, וּמֵאָה מִכֶּם רִבְבָה יִרְדְּפוּ, וְנִפְלּוּ אֲיִבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחֹרֵב". כל הניסים הגדולים והעצומים הללו, יהיו מתי שעמלים בתורה, אז מי מציל אותנו? רק הקדוש ברוך הוא ישתבח שמו, בזכות תורתנו הקדושה. ואם חלילה וחס יפסיקו את בחורי הישיבות היקרים מעסק התורה הקדושה, מי ישמור עלינו? מי יציל את החיילים שלנו מכל האויבים?! גם הנביא ישעיה (י כד) אומר לחתנו חזקיה המלך: "וְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא יְסוֹר סִבְלוֹ מֵעַל שִׁכְמְךָ וְעָלוּ מֵעַל צְוֹאֲרְךָ וְחָבַל עַל מַפְנֵי שְׁמֹךָ". ואמרו חז"ל (סנהדרין צד ע"ב), חובל עולו של סנחריב, מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה עשה? נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו. ובדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, מגבת ועד אנטיפרס ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה, שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה, שהם ההלכות הקשות ביותר, וכל שכן שהיו בקיאים בשאר הלכות: שבת, ברכות, כשרות, מועדים וכו'. ולכן פינק הקדוש ברוך הוא את חזקיה המלך, שנאמר (מלכים ב יט כ): "וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מֵלֶאֱחָז ה' וַיֵּר בַּמַּחְנֶה אֲשׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה אֲלֵה, וַיִּשְׁכְּמוּ בִּבְקֶרֶךְ וְהָיָה כָלֶם פְּגָרִים מֵתִים", ואמרו חז"ל במכילתא 185,000 אלה, היו רק ראשי גייסות - גנרלים, אבל חיילים היו לו מיליונים כחול אשר על שפת הים. (עיין גיליון 198 הערה 1)

בלימוד ברצף, מרגישים את מתיקות וערבות טוב התורה

ה. אחי ורע היקרים והאהובים, זהו כוחה של התורה הקדושה להגן ולהציל על כל עם ישראל. ועל אחת כמה וכמה בדור שלנו שישנם רבים מבולבלים שבמוקדם או במאוחר עזבו את הלימוד בשביל לעבוד ולהשיג "כסף", אם כן כמה עלינו להתחזק בעסק התורה ביתר שאת וביתר עוז, ולהרבות את באי בתי מדרשות ללמוד בשקידה והתמדה יותר, וכבר אמרו בירושלמי (מסכת ברכות פרק ט הלכה ה), רבי שמעון בן יוחאי אומר, אם ראתי את הבריות שהתייאשו ידיהם מן התורה מאוד, עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כנגד כולם. ע"כ. אז לא משתלם? ובעיקר נשים לב שהלימוד יהיה ברצף בלי דיבורים בטלים, כי לבד מהחומרה הרבה והגדולה של דיבורים בטלים באמצע הלימוד, כמו שאמרו בגמרא מסכת חגיגה (יב ע"ב), כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילים אותו גחלי רתמים, הרי שבלימוד ברצף כהוגן, מרגישים הרבה הרבה יותר את מתיקות וערבות טוב התורה, כי ברור שלא דומה אדם שמדבר באמצע הלימוד לאדם שלומד ברצף, לא דומה אדם שעונה לטלפונים באמצע הלימוד לאדם שלומד ברצף, בהתמדה, בלי דיבורים חוץ ללימוד. איזו סייעתא דשמיא יש למי שלומד ברצף, גם בהספק וגם בהבנת הדברים, הרבה יותר מלימוד שאינו ברצף.⁵

⁴ ולענין גדר "חכמים" שהם פטורים מלשלם, כתב בשו"ת מהרי"ט (חלק ב חושן משפט ס"ט נט), ונראה שאין הדבר תלוי בחכם בעל הוראה, ולא במי שהוא פרנס על הציבור, אלא גם תלמידים שממציים את מדותם לפני חכמים, וקובעים ישיבה בכל יום, ועיקר עסקם בתלמוד ובפוסקים, [כמו כל בחור ישיבה היום], אף על פי שעדיין לא הגיעו לגדר "חכמים" ולא לגדר "מורי הוראות", פטורים הם, שכן מוכח מכל הראיות שהביא רב נחמן שהכתוב מדבר בלומדי תורה, ואין צריך לומר במלמדי תורה ברבים. שכל התלמידים לומדי התורה, והואיל ועוסקים הם במלאכת שמים פטורים הם, ואין צריך לומר ותיקים הדנים לפני חכמים ונושאים ונותנים במלחמתה של תורה ומכתתים עצמם לדברי תורה. ע"ש.

⁵ אני זוכר שבאחת השיחות שמרן זיע"א נתן לנו בישיבה, הוא אמר בלשון זו: "אני מתחנן אליכם, תלמדו בתענית דיבור, אתם לא יודעים כמה שכר של הלומד בתענית דיבור, פי אלף יותר ממי שמדבר באמצע הלימוד". ובספר "אור לציון - חכמה ומוסר" (עמוד 7) כותב: הרב

³ שנאמר (ירמיה ה כב): "הָאוֹתִי לֹא תִקְרָא נָאִם ה', אִם מִפְּנֵי לֹא תִחַלּוּ, אֲשֶׁר שְׁמִתִּי חוֹל גְּבוּל לַיִם, חֶק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרָנָה, וַיִּתְּנָעֲשׂוּ וְלֹא יִקְלוּ, וְהָמָּו גְּלוּ וְלֹא יַעֲבֹרָנָה", ופירש רש"י, הלא ברור שאצל הים אין מושג של שכר ועונש, שאולי נאמר שהים דואג שמא הוא לא יקבל שכר או שהוא יקבל עונש, ובכל זאת הוא ירא מהשם יתברך והוא לא עובר את הגבול שהשם שם לו, שהוא בסך הכל "חול". ואף על פי שגם גלי הים חזקים וגבוהים מאוד וקולם גדול, בכל זאת הם לא יעברו את הגבול שהשם שם להם. אם כן, כל שכן עם ישראל שיש אצלם מושגים של שכר ועונש, והם לא בממדים כאלו גדולים כמו גלי הים, שבוודאי עליהם לירא ולפחד מאת השם יתברך. וזהו שאומר הפסוק: "הָאוֹתִי לֹא תִקְרָא נָאִם ה', אִם מִפְּנֵי לֹא תִחַלּוּ, אֲשֶׁר שְׁמִתִּי חוֹל גְּבוּל לַיִם, חֶק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרָנָה...", אז אם הים ירא, איך אתם לא!? על כל פנים למדנו שהחול הוא הגבול של הים. וכן נאמר (תהלים קד ו): "תִּהְיוּם פִּלְבֹּשׁ כְּסִיתוֹ [הים מכסה את התהום], עַל הָיָם יַעֲמִדוּ מַיִם [האוקיינוס גבוה מכל העולם עומד על ההרים]... גְּבוּל שְׁמֵת [להם החול אשר סביב שפתו. (רש"י)] בַּל יַעֲבֹרוּ, בַּל יִשְׁוֹנוּ לְכִסּוֹת הָאָרֶץ".

"יַעֲזֹב רֶשַׁע דְּרָכּוֹ, וְאִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ, וַיֵּשֶׁב אֶל ה'..."

ו. תשמעו מה מרן זצ"ל אמר בשיעורו בתחילת חודש אלול לפני כ-30 שנה (שיעורי מרן הראשון חלק ב עמוד נא): הימים הללו הם מיוחדים שהשם יתברך מפוּס עימנו, ולכן אנחנו מנצלים אותם לשוב אל השם ולעשות חשבון נפש, ולא מועילים התפילות והסליחות לבד, אלא צריך לחשב מה עשה בשנה האחרונה, האם הרבה מצוות ומעשים טובים? ויחפש ויפשפש במעשיו לראות, האם עשה משהו שלא כדין וכהלכה, וכמו שאמר הנביא ישעיה (נה ז): "יַעֲזֹב רֶשַׁע דְּרָכּוֹ, וְאִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ, וַיֵּשֶׁב אֶל ה' וַיִּרְחַמֵּהוּ, וְאֶל אֱלֹקֵינוּ כִּי יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ", "יַעֲזֹב רֶשַׁע דְּרָכּוֹ", זהו אדם שעובר על לאווין מהתורה, שהוא רשע. וְאִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ, אינו רשע, אלא מחשבותיו הם נגד התורה, כגון זה האומר מה יתרון יש ללומדי התורה שכל הזמן הם לומדים? מדוע אינם הולכים לצבא? ואינו יודע כי אנחנו מקיימים את העולם בתורה, כמו שכתוב: "אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה, חֻקֹּת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שִׁמְתִּי". ובכח סגולת התורה, נעשים לעם ישראל ניסים ונפלאות וניצולים אנשי הצבא מפגעים רעים נוספים, השם יצילנו, והכל על ידי התורה והמצוות. ואם כן, החושב שאין ריווח בתורה, הוא 'אִישׁ אֶן מַחֲשַׁבְתּוֹ'.⁶ וַיֵּשֶׁב אֶל ה' וַיִּרְחַמֵּהוּ, כי התשובה מועילה לו, שאין לו דבר העומד בפני התשובה, כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. כי על הקדוש ברוך הוא נאמר (שמות לג ט): "וְחִנֵּיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן, וְרַחֲמִיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם, וְדַרְשׁוּ חֶזְ"ל: 'וְחִנֵּיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן' - אף על פי שאינו הגון, וְרַחֲמִיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם' - אף על פי שאינו כדאי. (השווה ברכות ז ע"א) ע"כ.

בכח התורה להציל נשמות רבות מעם ישראל

ז. נמצא שאדרבה ואדרבה בחורי הישיבות והאברכים היקרים שעוסקים בתורה יומם ולילה, הם המגינים על הדור, הם שמצילים את החיילים מכל מיני פגעים, אז כל אותם שוטטים שבממשלה שרוצים לחוקק חוקים נגד עסק התורה, הם פשוט מסכנים חלילה את העם, כי ככה על ידי התורה שיש לנו, כמה ניסים הקדוש ברוך הוא ישתבח שמו עושה לנו, אבל אם היה עוד ועוד ריבוי של תורה, על אחת כמה וכמה, מי יודע עוד כמה היו ניצולים מכל מיני פגעים ופיגועים וסכנות האויבים עלינו. נמצא שמי שחלילה מתבלבל ושומע להם, הוא שותף לדבר עבירה שמכניס חלילה את העם לסכנות. אבל להיפך, אדם ששומע לדעת התורה, וזוכה לשבת ולעסוק בתורה, כמה נשמות הוא מציל מעם ישראל.⁷

סכנה רוחנית עצומה עד מאוד

ח. ובאמת שלבד מכל הנה"ל, הרי שבעוונות הרבים מסוכן מאוד ללכת לצבא גם מבחינה רוחנית, שהשם ירחם ויציל את כל החיילים שלנו, אין מציאות שאדם ירא שמים ילך לצבא וחלילה לא ירד ביראת שמים, הלוא כמה קשה ללכת ברחוב, כמה אנחנו צריכים להיזהר בשמירת העיניים, והשם יזכנו שלא נכלם ולא נכשל לעולם ועד, ואילו בצבא שנמצאים עידן ועידנים עם אותם

נועם אלימלך כתב שמי שעושה יום אחד תענית דיבור וקורא את התהלים שלוש פעמים, נחשב לו כ"תענית הפסקה" משבת לשבת, שמעלתו כאילו התענה 65,600 תעניות. והרי זה קל, וכי לא כדאי ביום אחד להרוויח כל כך הרבה תעניות?! ומזה נלמד על אחת כמה וכמה לעוסק בתורה, שמעלתו הרבה יותר מקריאת תהלים, ואם כן מה גדולה מעלתו אם הוא עוסק בתורה בלי דיבורים בטלים, ובמיוחד מי שיש לו תאוה לדבר וסקרנות להתעניין בכל מיני נושאים ומתגבר על תאוותיו וכולם פיו, מי יודע כמה זכויות והטבות הוא מוסיף לעצמו ולעולם כולו. ע"ש. ובאמת שעל כל אחד להשתדל להגיע לדרגה שכשנני לומד, אני לא מדבר דברים בטלים, וכלי לעשות 'לשם יחוד' הריני בא לעשות תענית דיבור, אלא צריך להיות מונח לנו בתת ההכרה שכאשר לומדים תורה, לא מדברים.

⁶ ברור שכונת מרן זצ"ל היתה על אדם שטועה במחשבותיו ואינו מזיד חלילה, אלא הוא כמו תינוק שנשבה שלא יודע כלום מהחיים שלו במעלות התורה, והוא כמו כל מיני עמי הארצות שאפילו אם הם שומרים מצוות, אבל הם לא יודעים כלום בערכה של תורה, כי ככה הם חוננו במסכתותם שצריכים לעבוד ולעבוד "לחם עבודה", וללכת לצבא, ועל אחד כזה אמר מרן שאם אינו עובר על לאווים אינו "רשע", אלא הוא עם הארץ שטועה במחשבותיו. אבל מי שיוודע מה זו תורה, ובכל זאת הוא מזלזל בלומדי התורה, הריהו סופר "רשע", "אפיקורוס" ו"מגלה פנים בתורה שלא כהלכה", שעליו אמרו חז"ל (סנהדרין צט ע"ב) שאין לו חלק לעולם הבא, ופשוט שנם אינו מצטרף למנין, ולא עונים אחריו 'אמן', אפילו שהוא שומר תורה ומצוות, ולומד דף יומי... והנה אלו השוטטים הרוצים לחוקק חוקים נגד לומדי התורה, אפילו שהם עמי הארצות בעיני התורה, אבל איך נגדיר אותם "תינוק שנשבה", הרי תינוק שנשבה כמה שהוא עם הארץ, אבל הוא לא מפריע לאחרים, הוא חי את חייו לעצמו ולא מפריע למי שמבין אחרת ממנו. אבל אלו שכל הזמן מחפשים להפריע, להציק, לקלקל, להשחית ולחרוס ללומדי התורה, הרי הם מסיטים ומדיחים, מינים ואפיקורוסים, שעליהם נאמר (משלי ג ט): "קֹל בָּאֵיָה לֹא יִשְׁמָעוּ, וְלֹא יִשְׁמָעוּ אֶת חֻמֹּת חַיִּים". השם יצילנו.

אנשים ונשים, איך אפשר שלא להתקלקל? איך אפשר שלא לרדת ברוחניות מטה מטה? ואפילו אם אחד יאמר, אני חזק, אני לא אפול, מה שברור שאין זה נכון כלל ועיקר, כפי שאמרו חז"ל (מסכת כתובות יג ע"ב) "אין אפוסטרופוס לעריות", אם כן מאיפה הגיע לך הבטחון הזה, שאתה כל כך בטוח בעצמך שלא תכשל? וכי חסרים סיפורים מסמרי שיער של בחורים שנפלו לדיוטא התחתונה?! אלא שאפילו אם נלך לפי הראש המוטעה שלו שהוא חזק, אבל בגמרא מסכת שבת (סד סע"א) מובא שלאחר שעם ישראל חזרו בניצחון מוחץ ממלחמת מדין והיכו בהם שוק על ירך, כתוב (במדבר לא ג): וַיִּקְרַב אֶת קָרְבָּן ה' אִישׁ אֶשֶׁר מִצָּא כְּלִי זָהָב אֲצַעְדָּה וְצִמְדֵּי... לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיתָיו לִפְנֵי ה'". ומשה רבנו כעס עליהם ואמר להם, שמא חזרתם לקלוקלכם הראשון לחטוא עם בנות מואב? אמרו לו: חלילה וחס, הרי 'לא נפקד ממנו איש', כולנו חזרנו שלמים, הוי אומר שלא חטאו. אמר להם: אם כן, למה הבאתם כפרה? אמרו לו: אם מידי עבירה יצאנו - מידי הרהור לא יצאנו. תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה הוצרכו ישראל שבאותו הדור כפרה שזנו עיניהם מן הערוה. ע"ש. אם כן מי זה שחושב את עצמו "גיבור"? הרי בכל בוקר אנחנו מבקשים "ואל תביאני לידי ניסיון ולא לידי בזיון", אז מי זה הפתי הזה שילך ויכניס את עצמו בלוע הארי, בניסיונות קשים ומרים שספק אם הוא ישאר אחר כך שומר תורה ומצוות.

דרך ברייתו של אדם להיות נמשך אחר רעיו וחבריו

ט. הלוא מפורסמים דברי הרמב"ם (הלכות דעות פרק ו הלכה א): דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמוד ממעשיהם הוא ששלמה אומר (משלי יג ט): "הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחְכֵּם, וְרֹעֶה כְּסִילִים יִרְעֶה", ואומר אשרי האיש אשר לא הלך וכו'. וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים, ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות, או מפני החולי, ישב לבדו יחידי כענין שנאמר (איכה ג ח): "יֵשֶׁב בְּדָד וַיִּדֶם". ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהם ונוהג במנהגם הרע, יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים, כענין שנאמר (ירמיה ט א): "מִי יִתְּנֵנִי בְּמִדְבַּר מְלוֹן אֲדָחִים וְאֶעֱזָבָה אֶת עַמִּי וְאֶלְכָה מֵאֲתָם". ע"כ. אם כן מי ילך ויכנס למקום אש בנעורת, שלהבת מסוכנת. אשרי השומע לקול גדולי ישראל ושומר נפשו מכל סטיה שהיא מדרך התורה, וכמו שקראנו בתורה בשבת (דברים יג ד-ה): "כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת, הִיָּשֶׁם אֱהָבִים אֶת ה' אֱלֹקֵיכֶם בְּכָל לִבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. אַחֲרֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ, וְאֹתוֹ תִירְאוּ, וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ, וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ, וּבּוֹ תִדְבְּקוּן". חזקו ונתחזקה לחזק את בחורי הישיבות ולהרים את קרנם למעלה למעלה⁸, ונזכה בקרוב להרמת קרן התורה, אמן ואמן.

⁷ בספר מרכבה שלימה לתנא רבי ישמעאל כהן גדול (דף ג סוף ע"א) כותב: סח לי מלאך... ואמר לי, ידידי שב בחיקי, ואגיד לך מה תהא על ישראל. ישבתי בחיקי, והיה מסתכל בי ובוכה, והיו דמעות יורדות מעיניו ונופלות על פני. ואמרתי: הדר זיו מרום, מפני מה אתה בוכה? אמר לי, בא ואכניסך ואודיעך מה גזוז לישראל עם קדושי. תפסני והכניסני לחדרי חדרים ולגניז גנים, ונטל הפנקסים ופתח, והראני אגרות כתובות צרות משונות זו מזו, ואמרתי לו: הללו למי? אמר לי: לישראל. אמרתי לו: ויכולים ישראל לעמוד בהם? אמר לי: למחר בוא ואודיעך צרות משונות מאלו. למחר הכניסני לחדרי חדרים והראני צרות קשות מן הראשונות, אשר לחרב - לחרב, ואשר לבזיה - לבזיה, ואשר לשבי - לשבי. אמרתי לו: הדר זיו מרום, והלוא אי אפשר לעמוד בהם! אמר לי: בכל יום ויום מתחדשות צרות קשות מאלו. וכיון שנכנסים ישראל לבתי כנסיות, ועונים "אמן יהא שמיה רבא מברך", אין אנו מניחים אותן לצאת מחדרי חדרים! וכתב בספר שומר אמונים (הובא בילקוט יוסף סימן נו עמוד שעג): כיון שעל ידי עניית הקדיש בכונה ובקול רם, גורמים לבטל גזירות קשות ורעות וניצולים אנשים ממיטתם, אם כן דמם ודם זרעם תלויים בך שאתה עונה בכונה ובקול רם, כי הצלת אותם וגרמת להחיותם, ויש לך חלק בכל המצוות שהם עושים בתמידות עד סוף כל הדורות. ע"ש. ואם ככה בעניית "יהא שמיה רבא", על אחת כמה וכמה בעסק התורה, שמעלתה הרבה יותר מ"יהא שמיה רבא", שבוודאי בכח התורה להציל נפשות רבות מעם ישראל.

⁸ לפני שנים רבות היה אחד מהציבור דתי לאומי שניהל בית כנסת, ובכל פעם שהיה בחור שעומד להתגייס באותו שבוע, הם היו מרימים אותו על נס בסעודה שלישית, ועושים ממנו טרם גדול וכו'. אבל אנחנו למדנו מזה לעשות להיפך, ואצלנו בבית הכנסת, אנחנו מעלים את בחורי הישיבות לתורה בעליות מוסיפים כדומה, ואומרים יעלה בחור הישיבה היקר וכו', ואנחנו בשבת, העלנו מוסיפים את כל בחורי הישיבות, עם מי שביקר רציני שיתעלו בתורה וביראת שמים טהורה, ויזכו להקים בתים נאמנים בישראל לפני גיל 20, אמן.